

OCEAN (59) *sb m*

ocean (15), **oceanus** (10), ocean *a.* oceanus (34); ocean *FalZioł, StryjWjaz, StryjKron* (4), *KochPs, KochPhaen* (9), *KochSz, BielSen, GrabowSet, OstrEpit, RybGęśli, PowodPr, CzahTr, KlonFlis* (3), *SapEpit* (3), *SzarcRyt*; oceanus *HistAl, Prot, KlonŻal*; ocean : oceanus *BielKron* (19:7).

o oraz e jasne; -â- (53), -a- (5); -â- : -a- *BielKron* (22:4), *KochPhaen* (8:1).

sg *N* ocean (6), oceanus (9). ◇ *G* oceaną (11), oceanu (4); -a *FalZioł, BielKron* (5); -u *StryjWjaz, SapEpit*; -a : -u *KochPhaen* (5:2). ◇ *D* oceanowi (1). ◇ *A* ocean (9), oceanum (1). ◇ *I* ocean(e)m (4). ◇ *L* oceanie (14).

Sł stp, Cn brak, Linde XVII – XVIII w.

1. *Słona powłoka wodna, pokrywająca większą część kuli ziemskiej, dzielona umownie na trzy lub cztery części; niekiedy: morze [Oceanus – wielkie morze, które wszytek świat okręża. Mącz 258d; morze wielkie – oceanus Cn] (48) : Oceanus iest godny ku żeglowaniu/ y doświadczony ze trzech stron światá *BielKron* 455; tho zá niepodobną rzecz ná świecie máią/ by miał Ocean vmárznąć *BielKron* 461, 461; *StryjWjaz* Cv; cokolwiek wodami światem Ocean zawarł/ wżytki ná ziemi Narody temu będą hołdować *KochPs* 105; Cymbrowie narod pułnocny/ á z nimi Niemcy/ y Tigurini [...] gdy ich Ziemię Ocean potopił/ nowych ofiad po wżyftkim Swiecie szukáli *StryjKron* 26, 1, 11, 66; *KlonŻal* A3v; Nuż o rządzie domowym/ ktoby co chciał mowić/ Albo co z dobrym wáżym tu v was stánowić/ Zá Ocean álbo Niepr vćiekác by musiał/ Y gdzieś z Polki dáleko zá Tátry fie kłufał. *BielSen* 12; *RybGęśli* C.*

W przeciwstawieniu: »niebo ... ocean« (1): Iák w niebie Iowis vsiadł/ Neptun w Oceanie/ Wulkan w piekle co każe/ to fie wżyftko stanie *OstrEpit* A2v.

W porównaniach (2): Iák wdzięcznie kwiat rożány wchod słońcá rozbija/ Y gdy w Ocean wchodzi/ lifteczki zawija/ Ták twa łáfká/ człowieká/ tu ná świecie zdobi *GrabowSet* Ev; *PowodPr* 12. Cf »jako w oceanie wielkim«.

Zwrot: »okrętem ocean proć« (1): Gdzie okrętem światem Hiszpan/ Włoch Ocean porze/ Y tám skąd fie wynofzą pałájące zorze. *SapEpit* A3.

Wyrażenia: »głęboki ocean« (2): W Ten czás/ gdy z Oceanu głębokiego zorze Rumiáne fie podnoszą [...] Vípokoil fen twárdy młode moje ciáło *SapEpit* A2, D2v; [*ZbylDroga* A4].

»ocean głuchy« (1): Wzywaymy PANA, ten w frogim vporze Gładzi/ vćifza igrájące morze/ Dżiką okrutność y nieškromne duchy: Ocean głuchy. *KlonFlis* B3v.

»szeroki ocean« (1): [*Tryton*] w szerokim trąbi Oceanie/ Ná światem Puzanie. *KlonFlis* B3; [*ZbylDroga* C3v].

»ocean wielki« (1): GDy szczęście płuży dobrze/ W ten czás przyiaćioł szczodrze. Iáko piałku ná morzu iáko y pćczoł w roiu/ Y iáko w Oceanie wielkim pełno zdroiu. *CzahTr* H4v.

Zestawienia w funkcji n-loc: »Oceanus Eous, Ocean Wschodni Eoo« = *Ocean Spokojny* (1:1): Azya pierwża część światá leży ná wchod Słońcá y nieco ku pułnocy y ku południu. Dzieli ią od wchodu Słońcá morze wielkie Oceanus Eous. *BielKron* 263v, 269.

»Ocean Galijski« (1): [*wysep*] Tánatos na Oceanie Galijskim [*jest położony*] *BielKron* 461v.

»Ocean Hiberniej, Oceanus Scitykus« = *Ocean Arktyczny* (2): tylko Europá w fzerz ma 225.mil Niemieckich/ to iest od Egeum do Oceaná Hiberniej *BielKron* 271, 263v.

»Indyjski Ocean« [szyk 2:1] (3): Słonecny wysep/ tego nie może doiechác nikt przed fkálami w wodzie/ á iest ná Indyjskim Oceanie. *BielKron* 461v, 461v [2 r.].

»(Wielkie) Morze Ocean« [szyk 7:1] (8): MAgnes iest kamień ktori w gorach nad Morzem rofcie/ á zwłazcza w Indijey v wielkiego morza Oceana. *FalZioł* IV 55c; Wtóra część światá iest Afryká álbo Libia po Grecku/ od nas ná południe leży/ ze trzech stron morzem wielkim Oceanem obieglá *BielKron* 269v, 126, 269v, 337v, 461, 461v; *KlonFlis* B3v.

»Murzyński, Południ Ocean, Oceanus Atlantikus« = *Ocean Atlantycki* [szyk 2:3] (3:1:1): Dzieli Europę od wchodu łońcá rzeká Tánáis/ od południá między ziemne morze/ od pułnocy morze Angielskie [...] od zachodu też Oceanus Atlántikus. *BielKron* 271, 271, 461v [2 r.].

»Ocean Niemiecki, Pułnocny« = *Morze Bałtyckie* [szyk 3:1] (3:1): [rzeka Dźwina] ná pułnocy w pada w morze Niemieckie Oceanum. *BielKron* 432, 461v; *KochSz* B3v; *KlonFlis* D.

»Pułnocny Ocean« = *Morze Północne* (1): [wyspy] Orkádes kthorych iesth trzydzieści ná pułnocnym Oceanie. *BielKron* 461v.

»Morze Tatarskie Ocean« = *Morze Azowskie* (1): Hippopodes/ nád morzem Tátárskim Oceanem/ ci máią głowy człowiecze/ á nogi zadnie y przednie końskie. *BielKron* 8.

Personifikacja (1): Ze cię wychował/ prawdziwie tym slynie/ Pewien w tey mierze y Oceanowi/ Sławy nieftąpić tyśiác Nymph krolowi. *SzarzRyt* D3.

2. *mit. Bóstwo, ojciec wszystkich rzek i źródeł, praojciec bogów i bóstw rzecznych i nimf wodnych* (1) : Byłem kiedyś PROTEVS iedyny ná świecie. [...] Oceanus on wielki y Thetis nadobna. Rodzicy moi byli *Prot* A3.

3. *W opisie gwiazdozbiorów* (9) : Ná każdą noc vftáwnie fześć znáków záchodzi: A tylé drugiá zásię z Oceanu wchodzi. *KochPhaen* 20, 15, 20, 21 [2 r.], 24 [2 r.].

Wyrażenie: »głęboki ocean« (2): A Klęczeń [gwiazdozbiór zwany inaczej *Herkulesem*] práwą tylko nogę po koláná Ná ten czás z głębokięgo wyniółł Oceáná. *KochPhaen* 21, 20.

4. *Nazwa rzeki o bliżej nie określonym położeniu geograficznym* (1) : Alexander [...] przyiechał ku rzece ktora rzeczona iest Oceanus [fluvium qui oceanus nuncupatur] *HistAl* E2.